

TARTALOM

„NAGY EMESE: AZ ESZTERGOMI KIRÁLYI PALOTA. AZ 1934–1969. KÖZÖTT VÉGZETT RÉGÉSZETI KUTATÁSOK EREDMÉNYEI” (Tolnai Gergely).....	7
BEVEZETÉS.....	11
Az ásatás és a feldolgozás céljai és irányelvei.....	11
I. AZ 1964–1969. ÉVI ÁSATÁS ELŐZMÉNYEI.....	13
1. Előzmények, az 1934–38. évi ásatás megindítása és lefolyása.....	13
2. Az 1934–1938. évi ásatás tudományos eredményei és visszhangja.....	27
a) A kora Árpád-kori maradványok értékelése.....	27
b) Az Árpád-kori palota értékelése.....	31
c) Az Árpád-kori palota periodizációjával kapcsolatos korábbi vélemények.....	39
d) A gótikus és a reneszánsz építkezések és erődítések értékelése.....	42
e) A leletanyag.....	44
3. Az 1938 és 1964 közötti időszakban végzett kutatások.....	45
a) Kisebb, vegyes kutatások.....	45
b) Méri István 1961–1962. évi ásatása.....	46
4. Horváth István kutatásai 1969 után.....	47
II. AZ 1964–1969. ÉVI ÁSATÁS.....	49
1. A feltárás megindítása, a munkálatok elvi és gyakorlati szempontjai.....	49
2. A feldolgozás módja.....	50
3. A feltárások eredményei.....	50
A) Az 1938-ra helyreállított déli palota területén végzett kutatások.....	50
a) A déli, Árpád-kori palota.....	50
A kutatások leírása.....	52
Lakótorony.....	52
Árpád-kori déli, külső zárt udvar.....	55
A lakótoronyhoz északnyugatról közvetlenül kapcsolódó helyiségek.....	56
A folyosók, a lépcsőház és a kápolna melletti helyiségek.....	57
Az emeleti előtér.....	60
A kápolna és az északi mellékkápolna.....	64
A helyreállított emeleti kápolna alatti terület.....	64
Az Árpád-kori déli palotaegyüttes északi zárt, belső előudvarának (falak, járósíntek) kutatása.....	65
Az Árpád-kori külső, keleti udvarzáró fal kutatása.....	69
Az Árpád-kori déli palota területén végzett kutatások összesítése.....	71
b) Árpád-kor utáni építkezések a déli palota területén.....	73
A déli Árpád-kori palotához közvetlenül kapcsolódó későbbi építkezések periodizációjának régészeti-műemléki igazolása.....	76
c) Kora Árpád-kori maradványok a déli palota területén.....	85
A kora Árpád-kori maradványok régészeti kutatása.....	85
A kora Árpád-kori építkezések későbbi periódusai.....	97
B) A palota középső szakaszán: a „kaszárnya” és nagyudvar területén végzett régészeti kutatások.....	98
a) Árpád-kor, középkor.....	98
A „kaszárnya” és előzményei.....	98
Nyugati külső szárny.....	105
Nagyudvar.....	106
A nagyudvar rétegeinek főbb jellemzői.....	107
14–15. századi épületmaradványok és rétegek a nagyudvar keleti felében.....	109
b) Kora Árpád-kor.....	111
Kora Árpád-kori épületmaradványok a nagyudvar területén.....	111
Kora Árpád-kori rétegek a nagyudvarban. A kora Árpád-kori épületek időrendje.....	112

C) Az ásatási terület északi végének régészeti kutatása.....	116
a) Árpád-kori és későbbi építkezések	116
Fennálló épületmaradványok és a terepszint alakulása az újkorban	116
Az északi Árpád-kori palota és a 78. sz. gótikus toldalék kutatása.....	116
Az Árpád-kori palota egykorú északi bejárata.....	116
Védőfolyosó az Árpád-kori nyugati zárófalban	119
Az Árpád-kori palota keleti irányú kiterjedése	120
Későbbi – 14–15. századi – toldások, alakítások a palotaegyüttes északi végén.....	120
b) Kora Árpád-kori maradványok az ásatási terület északi felében	123
D) A palota előtti déli és délkeleti külső falszoros.....	138
E) A keleti kapuszoros és a feljárati rendszer	138
a) A kapuszoros harmadik periódusának régészeti kutatása.....	140
b) A kapuszoros második periódusának régészeti kutatása.....	144
c) A kapuszoros 1. periódusának régészeti kutatása.....	147
III. A FELTÁRÁSOK EREDMÉNYEI ÉS JELENTŐSÉGE	149
1. Előzmények	149
2. Kora Árpád-kori építkezések.....	151
A) A régészeti periodizáció	151
B) A történeti adatok	152
a) Géza és István kora	152
b) István király halálától III. Béláig	154
C) A kora Árpád-kori maradványok datálása.....	156
D) Az esztergomi Várhegy kora Árpád-kori topográfiája az eredeti terepszint rekonstrukciója alapján	157
E) Esztergom helye a korszak várépítészetében	166
a) Az erődítés	166
b) A lakóépületek, a palota és a kápolna együttese.....	172
c) A rotunda	178
A rotunda titulusa és a „Szent Vid-bazilika” kérdése.....	181
d) Az Esztergom-városi „Zeniapalotaia” (Zsenye palota).....	185
F) Az Esztergomban talált kora Árpád-kori maradványok jelentősége és Esztergom szerepe az államalapítás idején	187
3. Az Árpád-kori építkezések	189
A) Régészeti periodizáció	189
B) Fontosabb történeti adatok.....	190
C) Az Árpád-kori palota abszolút időrendje.....	192
4. A 13-14. század fordulója és a 14. század	196
A) A régészeti periodizáció.....	196
B) A történeti adatok	196
C) A 14. századi épületek keltezése.....	197
5. Építkezések a 15. és 16. században, Esztergom 1543. évi megszállásáig.....	198
A) A régészeti periodizáció.....	198
B) A történeti adatok	198
C) A 15–16. századi építkezések datálása	203
6. 1543-tól 1761-ig	207
SZÖVEGKÖZI KÉPEK JEGYZÉKE	213
IRODALOM- ÉS RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK.....	215
THE HISTORY OF THE ROYAL PALACE OF ESZTERGOM.....	223
OPPONENSI VÉLEMÉNYEK ÉS VÁLASZ NAGY EMESE: AZ ESZTERGOMI KIRÁLYI PALOTA TÖRTÉNETE CÍMŰ KANDIDÁTUSI ÉRTEKEZÉSÉRŐL.....	235
KÉPTÁBLÁK	245